

Vita S. CUNRADI Episcopi Constantiensis,
ex MSro.

Incipit Prefatio in vitam S. Cunradi Episcopi & Confessoris.

Cum in amore creatoris aliquid in creatura ejus dignis laudibus predicatur aut colitur, ad ejus procul dubio laudem refertur, qui auctor ipsius invenitur. Quia vero scriptura dicit: mirabilis Deus in Sanctis suis, jure de artificis laude intelligitur, quidquid in artificio laudabile vel mirabile magnis laudibus celebratur. Unde scriptum est: laudate Dominum in Sanctis ejus. Ergo, si ad Christum Redemptorem nostrum refertur, quidquid Sanctis illis à fidelibus pro reverentia exhibetur: conatu, quo valemus [celebrare debemus] memoriam abundantiae suavitatis ejus, quam per servos suos operari dignatus est, extollendo & laudibus quam maxime claras efficiendo. Si enim apud Deum in memoria in caelis habentur aeterna, quare merita eorum taceantur in terra? Plurimae quoque utilitates fidelibus subtrahuntur, si Sanctorum gesta oblivione delebuntur. Per exemplum enim plerumque discitur, quod per simplex praeceptum minime retinetur. Quapropter de vita & actibus praecelsi Confessoris Christi Cunradi aliqua quam paucis stilo cupimus exarare; dicta vel scripta praecedentia non vituperando, sed magis procul dubio pro modulo nostro sequendo atque laudando; quaedam etiam necessario simpliciter his adjiciendo. Ceterum fides dictorum penes auctorem erit. Ad nos enim pertinet quaeque competenter ordinare: ad illos vero veritatem [in] dictis observare.

Explicit Prefatio.

Incipit vita.

I.

Illustris itaque Cunradus, praeclearissimis ortus natalibus, velut eximium sidus Alamannorum rutilat in partibus: cujus parentes in loco, qui *vetusta villa* (*) vocatur, summa dignitate floruerunt, & quod est laudabilius, circa divinum cultum non mediocres extiterunt. Nam mater ejus in loco *vinea* dicto, qui adhuc quoque nobile monachorum continet monasterium, (**) primo sanctimonialia feminas, divino mancipandas servitio congregavit: ubi nunc quoque ipsa cum duobus filiis suis *Rudolfo* atque *Welfone* corpore sepulta requiescit. Igitur quasi ex ameno prato exorto hoc flore fragrantissimo, jubar illud S. Spiritus in fonte baptismatis consecutum, & quandoque universo mundo, ut est hodie, magnis ejus virtutibus rutilum, jam jamque domesticis aetate tenerima habitudine corporis apparebat praematura, tum pia vultus maestitia, tum quoque morum consuetudine modestissima. Senectus enim venerabilis inerat ei, non diuturna, neque numero annorum computata. Cui enim sunt sensus hominis, & aetas senectutis vita immaculata. Talibus itaque parentes ejus auspiciis incitati, divino servitio decreverunt eum quantocyus mancipari, quod jam aetatis simplicitate videbatur vultu praetendi. Liberalibus demum studiis consecratus, tantum ingenii acumen per supernam inspirationem paulatim est consecutus, ut in morem studiosissima formica, tanquam ex fertili segete diversorum librorum sapientiae opima verba, veluti frumentorum grana colligeret, quae in horreo cordis sibi multisque aliis, postea famem verbi Dei sedatura, comprobaret; atque ut apes prudentissima ex multigenis sententiarum floribus mella conficeret, secundum quod scriptum est: quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel & favum ori meo; ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiae Sion. Congregabat sibi quippe in juventute, quibus relictus non deficeret in senectute. Videntes itaque parentes illustris pueri, quod Sapientia sibi in corde illius septenis columnis Spiritus Sancti domum aedificaret, gratulabundi gratias retulerunt bonorum omnium largitori, atque perfectius imbuendum, Clero Sanctae Constantiensis Ecclesiae curaverunt eum attentius commendare. Inter quos positus, quia accensam lampadem jugiter studuit habere, per quotidiana virtutum incrementa lucere cepit, quasi maximum luminare. Non enim ut ceteri consodales, hujus lasciviam secutus est mundi, sed die ac nocte meditabatur in lege Domini, semper intentus in id, quod vocatus fuerat [ad] sanctum

(*) Quelli erant Comites in *Albors*.

(**) Hodie *Vvingarten*se.

Etum ministerium desiderio principali. Quia tunc de profectu tanti filii risum fecerat Deus matri Ecclesie, sicut olim legitur fecisse Saræ: quippe illum se gaudebat peperisse, per quem omnes gentes benedicendas jamdudum audierat ex repromissione.

II.

Eo tempore cathedram Constantiensis Ecclesie regebat Venerandus Pontifex Notingus Enomine, qui jam sæpe dictum atque dicendum spectabilem puerum *Cunradum* à genitoribus susceperat educandum, ut sicut Moyse Jofue, ita ille hunc sibi enutrirerit successorum. Cernens autem Præful morum dignitatem cum generis nobilitate in illo convenire, quemadmodum Patriarcha Jacob filium suum Joseph, ita hunc iste præ omnibus coæquævis cœpit adamare, excolere, atque instruere, utpote [quem] vas electionis Domini futurum prænoscebat, quemque cuncta, quæ didicerat, moribus exferere prævidebat. Optimæ vero indolis adolescens virilis ætatis metas attingens, jam jamque se titillantis carnis desideria jugi castigatione corporis refrænabat; atque cœlibem vitam sectando caput serpentis sibi infidiantis, fide non ficta, spe non deficiente, atque charitate flagrante conculcabat. Simpliciter namque columbinam per prudentiam exornabat serpentinam; nequaquam animum inertio otio commodando; sed piis studiis intentus semper in melius proficiendo. Quibus virtutum pennis sublevatus, per Ecclesiasticos conscenderat non immerito gradus, donec perfectionis culmen assecutus, presbyterii est honore dignissime functus. Non ergo tunc, quemadmodum Nadab & Abiu ignem alienum sacrificiis offerens, iracundiam alusimi provocavit: sed spiritu fervens, Domino cum timore serviens, acceptabilem victimam contrito corde & humiliato Spiritu in ara crucis immolabat, dignisque muneribus Christum placare non cessabat.

III.

Prædictus vero Pontifex, ejus inexhausta prudentia provocatus, familiarius sibi illum adoptavit, consiliis ejus domi forisque in omnibus uti cœpit, universa episcopii negotia ad ejus nutum cedere constituit. Videbat enim, quia in consilio impiorum non abiit, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit, sed in lege Domini voluntas ejus, simpliciter gradiens vias Domini rectas sine querela, [sequebatur] Et ideo justum erat ut lucerna ardens ac lucens modio non tegetetur, sed super candelabrum ad lucendum omnibus, qui in domo sunt, poneretur. Sed & Clerus Sanctæ Constantiensis Ecclesie, industria ejus incitati, communi decreto atque omnes uno animo *Præpositum* sibi elegerunt, cunctisque Ecclesiasticis rebus, ad se scilicet pertinentibus, præferunt: qui omnibus præpositus domum creditam, ut Joseph, prudentissime gubernabat, atque ut servus fidelissimus conservis in tempore tritici mensuram prudenter ministrabat. Jam tunc demum accepta opportunitate quasi lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium ejus non defluit, & omnia, quæcunque faciet, prosperabuntur: sic iste Deo & hominibus dilectus, omnia justè & providè disponendo, pauperes consolando, diversis calamitatibus oppressis succurrendo, in judiciis normam justitiæ cum moderamine discretionis retinendo; ita carus & acceptus factus est omni populo, semet ipsum per omnia irrehensibilem exhibendo, ut se non mediocriter gratularentur talem ac tantum promeruisse provisorum, per quem cuncta Ecclesie negotia in melius reformarent suum vigorem. Dominus enim erat cum eo, & omnia in manu ejus dirigebat, & multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam Ecclesie substantiam. Et quod scriptum est, qui fidelis est in minimo, & in majore fidelis est: quoniam fidelis in minimo extitit, ad majora illum protinus divina providentia sublimavit.

IV.

Denique cum Reverendæ memoriæ Notingus Pontifex vivendi metam attingens, morte debitum absolvisset, & ovile Dei quia sine pastore esse non poterat; summopere quærebatur, quisnam tanto nomine dignus inveniretur. Aderat autem Sanctissimus ac Deo dignus Augustensis Ecclesie Antistes *Udalricus* ad tumulandum defuncti Præfulis corpus, vel potius, ut reor, ad consulendum viduatæ divinitus destinatus. Verum, cum hic quasi Dei oraculum, summa, ut decuit, cum reverentia pro eligendo Pontifice consuleretur, utpote qui & sanctimonia vitæ, ætatisque ac sapientiæ maturitate apud Deum & homines clarus habebatur; ille spiritu instructus consilii, triduo jejunio rem quærendam decrevit à gratia Dei, ut Summus Pastor relictis ovibus talem sibi Vicarium dignaretur adsciscere, qui vicem suam dignè velit vel possit adimplere. Omnes itaque quasi cœlesti commonerentur edicto, faciunt imperata cum speciali gaudio, animo promptissimo atque devotissimo. Igitur postquam expectata tertia dies illuxit, universa concio in unum convenit, Virique Dei Udalrici quasi divinum præfagium à cunctis tanta unanimitate præstolatur, ut quem ille denominaret voce, procul dubio pastor ab omnibus eligeretur absque ulla cunctatione. Ipse vero inspiratus ab eo, qui dixit: aperi os tuum, & ego adimplebo illud, *Cunradum* quidem

dem Præpositum omnibus offert eligendum, quia ex meritis præcedentibus inventus est dignus subire tanti regiminis pondus. Clerus ergo, senatus atque populus hoc præoptato Viri Dei audito præconio, immensi gaudio repleti in altum extulerunt, cum ingenti jubilo supremi Pastoris laudant clementiam, qui servis suis talem monstrare dignatus est providentiam. Sane cum Clerici prædicarent multitudini, quia *Cunradum* sibi Dominus Pontificem elegit hodie, nullum in tanta multitudine murmur resonabat reprehendentium, sed sanctitatis ejus præconia ab omnibus ad cælum ferebantur piis vocibus exultantium. Secundum Apostolum enim bonum testimonium etiam ab his, qui foris erant, habebat: quia, ut supra dictum est, ab ineunte ætate usque ad præsens angelicam vitam inter homines irreprehensibiliter agebat. Itaque felix mater Constantia Cunradum, licet multum renitentem, seque tanto oneri imparem vociferantem, patronum promeruit: per quem quasi post tenebras Ægypti, splendore columnæ ignis à Domino usque hodie meruit illustrari. Anno ergo Dominicæ Incarnationis nongentesimo trigésimo quarto illustris Cunradus canonicè electus condecorari meruit insulis Pontificalibus, atque civitas summi Regis, Ecclesia, tanto speculatore feliciter est præmunita.

V.

Ille autem super speculam Domini positus dormitantem pigritia servum non est imitatus; sed *secundum nomen suum strenuo consilio* pro domo Israel factus est murus æneus, custodias gregis suæ observans sollicitè, annuntians pacem his, qui prope, & pacem his, qui longe, juxta illud Esaiæ: quam pretiosi pedes evangelizantium bona, prædicantium bona. Non enim subterfugit, quo minus consilium Dei subiectis annuntiaret, unumquemque eorum monens à pravo declinare, bona vero facere, & in his laborantes non deficere, quatenus tempore messis gaudentes mererentur in benedictione metere, qui nunc in lachrymis de benedictione satagent seminare. Hæc itaque agens & semetipsum à sanguine omnium emundans, per quotidiana virtutum incrementa semper ad alta proficiebat, cum corpus suum jejuniis, vigiliis & orationibus castigando & in servitutem redigendo per arctam & angustam portam intrare nitebatur. Et quamvis adhuc in terris carne videretur, jam tamen in cælestibus tota mente versabatur. Jam Christo crucifixus erat; jam illi vivere Christo & mori lucrum erat. Jam dissolvi cum Christo & cum Christo esse cupiebat, permanere autem in carne propter electos adhuc magis necesse erat. Nempe cuncta, quæ aliis prædicabat, opere ipso prius exercebat, reputans, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficeretur. Justitia indutus est quasi vestimento, & quasi diademate judicio suo, quia juxta beatum Job: oculus fuit cæco & pes claudo; & cor viduæ consolatus est, tribulatis adjutor opportunus, mœrentium consolator benignissimus. Pater erat pauperum, quibus etiam ex propriis sumptibus *Constantiæ* instituit hospitium, ubi decrevit, ut duodecim alerentur, exceptis duntaxat passim supervenientibus peregrinis, quibus assatim misericordia impenderetur.

VI.

Suspirabat jugiter ad supernam patriam; atque desiderii calore ad videndum Deum Deorum in Sion succensus, peregre factus tertio *venit Jerusalem*; hac ut reor intentione, quatenus ex hujus visione mens sibi magis flagraret in illius amore. Dolebat namque quodammodo, se tam diu à domino peregrinari, ita ut videretur cum Apostolo Paulo conqueri: quamdiu sumus, inquit, in hoc mundo, peregrinamur à domino. Ibi quoque, id est, in terra repromissionis carne resolvi, & in terra viventium cupiebat spiritu collocari, ut si possibile esset corpus in hac, spiritus in illa terra repromissionis diem supremum expectaret. Sed suavis dominus universis, cujus miseratio super omnia opera ejus, *Cunradum* nobis reservabat, per quem nebulosam terram, patriam nostram illustrari disponebat. Itaque divina instigante providentia ad Ecclesiæ suæ diu destituta reversus ovilia, sobriè & justè & piè vivendo beatam spem & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris Jesu Christi expectavit, indefectivè bonum ad omnes operando, maximè autem ad domesticos fidei, usque in finem perduravit. Nullum namque tempus otiosè præterire passus est; sed orationi aut lectioni intentus, sive uni Deo prædicans, spiritualia lucra sectabatur, præcavens quoque, subjectos arguendo, obsecrando, increpando, cum omni tamen potentia & doctrina, ne aliquo detrimentum gregis sui pateretur. *Ædificiis quoque aut veteribus renovandis aut novis construendis insudavit, in quibus tres ecclesias à fundamentis construxit, & ex suis prædiis dote liberali ditavit, quarum unam quidem in honore S. Mauriti, in cujus medio figuram Dominici mausolei auro & argento decoratam constituit; Alteram in honore Sanctorum Joannis Baptistæ & Joannis Evangelistæ; Tertiam vero extra muros civitatis in honore S. Pauli Apostoli dedicavit. Super hæc omnia congregationem quoque cleri apud S. Mariam nobiliter augmentavit, ipsam ecclesiam multis possessionibus ditavit, ac pretiosis metallis decoravit, profecto cunctis liquido declarans, quod dilexit mandata Dei super aurum & topazion. Nam cum bonis omnibus in hoc mundo abundaret, quibus temporaliter uti, atque florere potuisset, paupertatem sibi potius elegit, nec spem suam in incerto divitiarum,*

posuit,

emungantur, apparet ex unda. Sane in ipsa ripa manitio prominet supra dicta; in qua dum ambo confisterent almi præfati Pontifices, decurrentes aquas intuentes, conspiciuntur eminus in ipso vehementi periculo binæ aviculæ volitantes, & nunc quidem quasi undis cadentibus in profundum depressæ, nunc vero altera parte quasi erutæ emerisse. Hæc diutius intuentes præclari præfules cœperunt admirari, quale hoc genus sit miraculi, quod hæc pennata volatilia minime conentur effugere tanta discrimina, nec minus mirantur, quod mortiferis ictibus nequaquam conquassentur. Quid multa? demum per spiritum decernunt, quod hæc corporea animalia esse nequeant; sed potius spiritus oportere credi, qui his pœnis à culparum maculis debeant expurgari. Itaque sanctis pectoribus usitata pietas confestim adfuit, quæ miseris animabus extemplo condoluit. Confestim namque consilium inicitur, ut his quantocius succurratur. Ecce autem pium certamen inter eos exoritur, quis eorum prior altaribus præparetur. Tandem Senior Udalricus salutarem hostiam prior coactus obtulit. Conradus vero interim in loco stationis eventum rei præstolatur. Missa igitur consummata, una disparuit avicula, aperto dato indicio, quod hæc liberata sit de periculo. Ad metatum (*) dehinc Udalricus accessit, & Conradus agnum illibatum immolaturus perrexit. Altera quippe avicula sola cernebatur, quia socia illius jam erepta, requie fruebatur. Igitur mox & Conradus libamen sanctum peregit: & jam hæc una, quæ remanserat avis, sicut & prior evanuit. Hic liquido experitur, quod veritatis ore fidelibus promittitur: Si quid, inquit, petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Sane una harum species avicularum anima fertur fuisse cujusdam servi Dei, cui nomen *Notingus*, qui apud *Augiense canobium* diutius Christo militabat inclusus. Ergo hoc loco diligentius attendat auditor, quid in futuro patiatur profanus peccator, si talia pertulit, qui se mundo crucifixit; & animo recondat, quia profecto horrendum est incidere in manus Dei viventis, apud cuius tremendum iudicii examen, si justus vix salvabitur, peccator & impius ubi parebunt.

X.

Sane plura his gestorum beati Cunradi in carne degentis investigare minime potui: sed stamen ex his paucis, quæ retulimus, metiri poterit lector, quantæ sanctitatis virtute præmineat eximius iste Confessor, jam vero egregius cultor terræ viventium. Cunradus à primo mane usque ad ultimam diei particulam in vinea summi patrisfamilias fideliter desudaverat, jam Ægyptum hujus mundi cum suo principe potenter attriverat, & tabernaculum Deo Jacob summo decore circumdatum erexerat, atque viam mundani deserti ab initio *Pontificatus sui* usque in præsens *quadraginta duorum annorum*, quasi totidem mansionibus, multigenis tentationum afflictionibus probatus superaverat; & ecce quasi quidam verus Hebræus per petram, quæ est Christus, ab omni carnali vicio circumcisus in hæreditatem supernæ re-promissionis, ac si nimium fessus, pervenit. Carnis quippe ergastulo in senectute bona absolutus, & ut verè credendum est, civitatem cœlestis Jerusalem cum hymnidicis Angelorum concentibus introductus, pro apportato lucro beatum euge hodie promeruit audire, & stolam beatæ immortalitatis induere, atque inter agmina præcipuorum sacerdotum lilis coronatus triumphare. Pretiosus vero sacratissimi corporis thesaurus, sicuti ipse adhuc vivens disposuerat, apud Ecclesiam S. Mauritii, quam ipse construxerat, extrinsecus juxta parietem summa cum reverentia reconditus est. Sedit autem in episcopatu *annis quadraginta duobus*; anno vero Dominicæ incarnationis *nongentesimo septuagesimo sexto*, regnante *Ottone Imperatore secundo*, *sexto Calend. Decembri* feliciter migravit ad dominum cum ipso immortalis vita fruiturus in perpetuum.

Translatio Prima.

Cum igitur Deus servulum suum Cunradum hoc mari magno & spaciofo transmigrato in cœlesti patria collocasset, quandoquidem mors per successiones hominum & temporum, cuncta oblivione, nisi sæpius replicentur, solet abolere; Redemptor humani generis meritorum ejus magnitudinem signis & prodigiis voluit clarificare, ita ut justitiæ ejus oblivionem in seculum nequaquam possint accipere. Tantam denique gratiam suæ largitatis apud ossa ejus cunctis, diversis calamitatum miseriis laborantibus, dignatus est omnipotens Deus ostendere, quantam, nullarum etiam disertissimarum exprimere valeat facundia linguarum: paucis tamen attingamus, ut vel vestigia sanctitatis ejus quærentibus quoquo modo ostendamus. Igitur cum permulta temporum curricula diversis temporibus apud sepulcrum beatissimi præfatis Cunradi miraculorum clarescerent insignia, celebre nomen ejus ubique ferebatur. Factum est autem temporibus venerandi *Antistitis Gebhardi* ejusdem nominis tertii, [quod] placuit eidem Episcopo, & consilio habito cum beatæ recordationis *Hainrico* præposito ac vicedomino ejusdem loci, ut ad totius cleri & populi votum animo concordante, transtulerunt corpus ejus de priori sepulcro in ecclesiam S. Dei Genetricis Mariæ, ibique cum honore & reverentia posuerunt illud retro altare S. Crucis, sub pulpito ejus-

(*) Forte, *ad meditatam*, id est, ad meditationem vel observationem alterius nempe aviculæ.

ejusdem ecclesie, ne videlicet clarissima lucerna sub modio lateret absconsa; sed omnibus qui in domo sunt, ea clarius fieret manifesta. Præfatus vero Hainricus prioris locum monumenti alius extructum celebri memoria decoravit: Capellam ejus antiquitus inibi constructam, sed tunc desolatam destruxit, aliamque in sublimi edificavit, quam in honore S. Nicolai dedicari fecit. Novum etiam tumulum variis ornamentis decoravit, idemque totum ejusdem loci claustrum renovavit, novisque structuris exornavit. Nunc ergo, quia priorem B. viri translationem perpauca expedivimus, aliqua etiam de miraculis ejus breviter explicemus: In quibus tamen Lector à nobis ordinem, quo quid tempore factum sit, non requirat; sed ex innumeris pauca admodum recognoscens, ex his ad amorem celestium aliquatenus quasi confortatus incalescat.

Duo igitur cæci à nativitate ad tumbam S. Pontificis Cunradi per Deum perque ejus merita protinus sunt illuminati, & quod per naturalitatem minus habuerant, per gratiam pii intercessoris à Deo promeruerunt. Ex hoc namque liquet factò, quid intus per hunc Sanctum geratur in occulto, quia videlicet, qui visum reddidit carnaliter orbis, multò libentius fideliter postulanti bus aeterna lumina pandet, peccatis obtenebratis.

Præterea quidam privatus incessu, beati Cunradi intercessu die noctuque flagitabat sanitate promereri, quo sarcinam corporis firmis valeret gressibus sustentare. Hoc dum ferine sex mensibus infatigabiliter gereret, & quadam die orationi attentius incumberet, subito sustentaculis, quibus nitebatur elapsis in terram corruit, ac quasi mortuus totus obrigit. Astantes autem ut viderunt, protinus accurrerunt, mortuumque putantes levaverunt. Nec multo post oculos aperuit, crura extendit, gaudensque & exultans cum favore omnium sanus abscesit.

Item puer quidam ex infortunio ita debilis est factus, ut in modum quadrupedis manibus & genibus reptaret curvis. Hic magno æstuans desiderio supplicavit patri suo, quatenus Constantiam deferretur, si forte sancti salvaretur Cunradi intercessionibus. Quo dum navi adductus pervenisset, ante memoriam sancti viri depositus, ab omnibus miserabiliter est admiratus. Oblationem tamen suam postquam obtulerunt, puer ad sanctæ Dei genitricis altare, ut potuit, reptando pervenit, seque manibus in altari sustentando sensim erexit, & munusculum, quod attulerat, aræ imposuit, quem protinus piissima Dei genitrix miserata sanavit, & ut credendum est, unâ cum beato Cunrado, pietatis suæ misericordia respectum, sanum atque gaudens patri restituit, cunctorumque ora laudibus & exultatione replevit.

Muliercula quædam plantis ad posteriora retortis circa tumbam B. Præsulis Cunradi aliquot diebus volutabatur, ejusque auxilium tota intentione precabatur, quæ dono gressuum donata, plurimis annis in eadem civitate in testimonium adeptæ curationis est demorata. Non solum autem ex vicinis, sed etiam ex longinquis regionibus advenientes, quocumque incommodo detinentur, ejus meritis optatam sanitatem plerumque promerentur. Unde Gallus quidam Arnoldus nomine Pictaviensis, qui jam duodecim annis caruit unius pedis usu, sed *ascellis* appositis sustentabatur duobus baculis; cum longinquus viator advenisset, & multa miracula Sancti hujus, de quo loquimur, certo certius comperisset, continuâ prece ejus suffragia quærebat, quæ jam tum multos invenisse audiebat. In genu ejus quidam tumor nocuus excreverat, & tibia cum pede, subtilis ut fistula, arida remanserat. Contigit ergo, ut in sacratissima nocte Pentecostes apud sepulcrum Sanctissimi pervigil in oratione pernoctaret, & matutinorum vigiliis indefessus interesset: cum repente arida membra novo dolore incipiunt torqueri, ita ut humo prostratus, sensu & voce cogere tur privari. Dum ergo tempus hymnum dicendi instaret, & prius paralyticus omnia ora ex sui consolatione ad laudem ex integro excitaret, homo vires cum incessu per B. Cunradum recuperavit, & ut cum cæteris, immo præ cæteris, jubulum laudis daret, sanitate læto corde resultavit. Fit præfens festivitas tanto in omnium mentibus lætior, quanto spiritus paraclytus apparuit in donis abundantior.

Fit vero plerumque, ut præstitum donum gratiæ ingratis ad tempus aliquando subtrahatur, ut potentiam medici postmodum magnificentius ex reddito laudibus extollatur. Denique puella quædam pervenit Constantiam, quæ digitis in volam contractis, onus inutile portavit ex utero matris suæ. Hæc ante memoriam B. Cunradi curata, post simplicitate siue stultitia animi accepta, Dei ingrata, ecclesiam rem celans est egressa; quæ statim pristina debilitate occupatur, nimioque dolore atque stupore percussa continuo regreditur. At ubi rem gestam innotuit, sanitatem, quam antea, recepit, cunctisque mirantibus cum gratiarum actione recessit.

Quidam autem inter suos non ignobiles, unicum filium habentes, Deo eum obtulerunt, liberalibusque studiis eum imbuendum tradiderunt: qui ex infortunio paralytici dolore percussus æger incedebat atque claudus. Parentes itaque ejus nimio confecti mœrore, ad urbem Constantiam illum cum multis aliis detulere, si forte clementia hujus Patris unicus filius eis redderetur, ut quandoque in ministerio tabernaculi veri ministris Christi jungeretur. Itaque ad sepulchrum servi Dei pervenerunt, orationem devotè peregerunt, ac deinde hospitium suum intrantes manserunt. In crastinum autem mater pueri quandam

cognatam suam in civitate voluit visitare, ad quam pergens, per ecclesiam S. Mariæ necesse habuit transire, ad orationem itaque apud sepulcrum iterum instituerunt, puerumque juxta tumulum viri Dei reposuerunt. Post orationem vero homines suos cum puero remanere jusserunt, & vir quidem ad spectaculum nundinarum processit; mulier vero, quo coeperat ire, perrexit. Necdum limen ecclesiae longe excesserant, & ecce puer magnis vocibus matrem inclamitat, quæ statim ad vocem filii concitè recurrit, ejusque in occursum puer sanus exilivit, eamque lætis complexibus per medium brachiis constrinxit. Quanta illinc exorta sint gaudia lacrymarum, plene nec lingua effari, nec stylo facile poterit exarari.

Præterea duo virgines de Monasterio, quod à Constantia non minus uno distat miliario diversis infirmitatibus laborantes atque de carnali medicina desperantes, ad hujus sancti viri Cunradi tumulum pervenire desiderabant. Una denique ex his quicquid alimenti pro sustentatione percipiebat, per continuos menses octo protinus evomebat: Altera vero paralyti percussa nimia ægritudine laborabat. Hæc itaque ambæ prima cujusdam noctis hora Constantiam navigio delatæ & ante sæpe dicti atque dicendi Confessoris Christi memoriam expositæ precesque ab ipsis atque pro ipsis à præsentibus devotissimè sunt effusæ. Tum deinde ex poculo ipsius patris, quod in eadem ecclesia debita cum reverentia hætenus servatur, modicum aquæ cum degustassent, sequè attentius Domino commendassent, virtute cœlesti per meritum pii Patris ambæ protinus sanatæ atque cum immensis gratiarum actionibus proprio sunt loco restitutæ.

Inter innumeros quoque diversis pro necessitatibus ad suffragia beati Pontificis convenientibus muliercula quædam advenit; jam in ægritudine ita confecta, ut tam ex sinistro latere, quam ex collo patentibus ulceribus sanies proflueret quamplurima. Hæc itaque cum ex jam dicta infirmitate multis diebus, ut dictum est, laboraret, humore tandem paululum siccato magistabida remansit cum brachio ejusdem lateris à sinistro. Eadem quippe jam antea non omnimodis frustra per visum consolabatur, quia sibi quam sæpe, quod ante memoriam Beati viri sanaretur, in somnis videbatur. Igitur ad locum cum aliis, qui festivitatis gratia convenerunt, perveniens, quia pene nuda erat, ad publicum accedere erubescens, cunctis ad ecclesiam festinantibus domi mœrens remansit, largoque imbre lacrymarum dolori satisfecit. Tum quidam miseratione permoti vestium aliquantulum contulerunt, quibus misera induta, quasi jam dives facta, ad ecclesiam cum aliis processit latibunda. Plurima igitur adstante turba coram tumba S. Confessoris constitit oratura, aridam deinde manum sinistram cum adjutorio dextræ Sarcophago Sancti simpliciter imponens, nec multo post sanatur, atque restitutam cum brachio retrahens, Deum qui in sanctis suis mirabilis prædicatur, benedixit, immensoque repleta tripudio repedavit.

Quædam vero debilitates corporum immittuntur, pro reatibus peccatorum à Deo, dumque is qui sive pro suis, sive etiam pro parentum culpis debilitatur, in noxiis criminibus in anima absolvitur, vinculum corporis etiam plerumque relaxatur, ut videlicet per corpus in aperto declaretur, quæ circa animam in occulto gerantur. Plerumque etiam contingit, sicut Dominus in Evangelio dicit, ut neque pro suis neque pro alienis peccatis homo constringatur; sed ut gratia Dei in illo manifestetur. Quarum rerum omnium evidens indicium in sequenti miraculo patebit, si quis tamen vigilanter discernere valuerit. Mulier, quædam à primæva ætate paralytica ad sancti viri delata est, jam matura ætate, memoriam. Quæ patrociniis ejus curata mox in lascivæ ætatis prorupit petulantiam. Itaque per quendam Clericum gravidata iniqua sobole prolata, dolore pristino continuo est occupata. Quæ piissimi medici iterum revisit sepulturam, ibique iterum ex parte recipere subtractam promeruit gratiam. Denique omni vitæ suæ postea tempore membrorum omnium rigiditate, infirmi statu corporis poenas luit amissi pudoris.

Non solum autem in præsentiam reliquiarum ejus advenientibus, verum etiam quacunque parte terrarum ejus nomen invocantibus, in cunctis necessitatibus benignus adest patronus beatus Confessor Christi Cunradus. Nec mirum, quia utique, illi incircumscripro Spiritui unitus cohæret, qui universam creaturam majestate sua complectitur, regit & implet. Unde quendam adolescentem flumen *Tura* dictum transire cupientem mirabiliter, ut creditur, de periculo mortis liberavit, eumque contra spem parentibus incolumem restituit. Is itaque cum die quadam vespertino tempore jam dictum fluvium incaute transiret, in limoso vado arborumque radicibus pleno irretitus, infixus est in limo profundi, & mox erat ei substantia transeundi. Cumque obsistere contra impetum fluminis non valeret, nec gressum quoque movere posset, planum se super undam projecit, si forte vel natando vel aliter evadere posset. In vanum ergo laboravit, quia pedibus insolubiliter profundo adhæsit. Quid plura? unda vehementi penitus absorbetur, vestes ejus in littore observantes hoc viso vociferantur, parentesque citius advocantur. Cives omnes cum parentibus adveniunt, undique discurrentes sollicitè quærunt, nec inveniunt: ad ultimum etiam retia undique per gurgites trahunt, & nihil proficiunt. Suæ quoque sorores submersum fratrem flebili quærimonia subsequuntur: & quamvis locus periculi monstraretur, omnis inquisitionis eorum spe non inveniendi frustratur labore. Igitur fessi & nocturnis tenebris ob-

volu,

voluti, domum quippe tristes abierunt, miserumque B. Cunradi patrocinii obnixè commendaverunt. Aliquantà jam parte noctis transactà puer unda vehementi incolumis projecturad littora, qui in se aliquantulum reversus, qualiter circa se actum sit, non mediocriter est admiratus. Luce enim adhuc diei flumen se ingressum esse recolebat, & nocturnis tenebris egredi se, nihil de re gesta cognoscens cernebat. De his ergo hæsitans domum nudus redibat, ostiumque, ut aperiretur, pulsabat. Quanto tandem exceptus sit gaudio, nullius enarrare poterit sermo. Dies ut illuxit crastina, plebs ad eum venit universa, quasi de mortuis resuscitato aliquid novi auditura de futuro seculo. Ille autem nihil de his referebat, quia nec se in aliquo periculo fuisse recognoscebat. Omnibus ergo visum est precibus B. Cunradi, illius hunc esse salvatum adjutorio, cujus gratia Israel submerso Pharaone, viam meruit in mari rubro. Ipse quippe sanctus vir solus, dum vixit, in lacrymis seminavit, sed non solus gaudens usque nunc manipulos collegit. Solus, inquam, tunc in laboribus insudavit, sed non solus in perceptione præmii exultavit: centesimum quippe fructum attulit, ex quo multos usque in hodiernam saginavit. Nec nostro quippe nec cujusquam stilo omnes sigillatim poterant annotari, qui beneficiis illius hætenus meruerunt adjuvari. Ad illius enim sacratissima ossa, ut breviter & semel dicamus, cæci illuminantur, dæmones ejiciuntur, paralytici curantur, debiles & claudisannantur, hostilibus vinculis irretiti, ad ejus sancti nominis invocationem à nexibus solvuntur, atque diversis incommodis laborantes consolantur, & quod his magis est omnibus, diversis peccatorum scæcibus aggravati exonerantur. Tanta enim monstra, cera formata, circa monumentum ejus conspiciuntur dependentia, ut totius numeri rationem excedere videantur sui magnificentia. Quisquis demum ex aliquo dolore, ejus liberatus est adjutorio, maximum se passum putabat detrimentum, si non suæ curationis hujusmodi palam ostenderet signum. Et quoniam hæc mirabilia à præcis temporibus per illum semper virtus operaretur divina; à temporibus tamen *Udalrici Episcopi* multiplicia sumpserunt incrementa.

Die quodam namque *Bruno Trevirensis Archiepiscopus* supervenit, quem totius Cleri ac populi caterva cum hymnis & laudibus honorificè suscepit, & inter easdem laudes in conspectu omnium claudus quidam, eque loci indigena curatur, ac deinceps quotidie tanta inibi coruscabant mirabilia, ut nullo modo potuisset dubitari, quin nostrum genus per viscera misericordie suæ visitasset gratia divina. Unde & in cunctis finibus terrarum, suavissimo odore sanctitatis ejus attracti quotidie innumerabiles confluebant, in quibus nullus viæ longioris laborem se perdidisse queritabat: sed omnibus illuc pervenisse maximum lucrum fuit acquisisse. Sacerdotes etiam cum plebibus suis dominicum præferentes vexillum catervatim confluebant, atque cum hymnis & laudibus dominum nostrum Jesum Christum magnificabant, quoniam in seculum misericordia ejus.

*Incipit Translatio (secunda) Sancti Cunradi Episcopi
Constantiensis.*

Redemptor humani generis Dominus noster Jesus Christus per merita egregii Confessoris sui atque Pontificis *Cunradi* mortalibus, multis beneficiorum signis mirabiliter consulens nomen eius ut oleum effusum mellifluo rumore longe lateque dilatavit, ostendens mirum in terris, qua gloria animam ejus sublimaverat in cælestibus choris. Quamvis autem nulli dubitare licuisset, quin illum Dominus jam inter agmina Sanctorum gloriosè collocasset Ecclesie: tamen sanctam universaliter ejus memoriam inter sanctos minime frequentabat, sed adhuc quasi inter mortuos deputabat: quia ex Apostolicæ sedis auctoritate, ut ejus solemnia venerari deberentur, adhuc decretum non processerat. Quapropter Reverendæ memoriæ *Udalricus*, ejus nominis primus *Constantiensis Ecclesie Episcopus*, vir utique efficax atque strenuus, cum pro hoc Romanum Antistitem crebris litteris interpellasset, hoc immutabilis sententiæ responsum accepit: Vitam ipsius Sancti in Generali Synodo coram Apostolico recitandam & comprobendam fore; testes insuper idoneos signorum, quæ per eum fiunt seu facta sunt, adhibendos. Antistes igitur hoc ut cognovit, *Monachum quendam virumque eruditissimum* (*) ex *Augusta civitate* apud se exultantem convocavit, eumque vitam sæpe dicti Patris tam ex antiquis schedulis, quam ex vetustis relationibus investigatam conscribere postulavit. At ille præceptum quidem obedienter suscepit: efficaciter autem, ut iustum erat, adimplevit. Præsul itaque posthæc eundem Monachum, qui postea *Monasterio Beate Afræ penes Vindeliciam strenue præfuit*, atque *Vice-Dominum* suum *Heinricum*, qui & ipse quoque *Cellæ S. Udalrici secus Constantiam sitæ Præpositus* exiit, viros, inquam, tantæ legationi valde idoneos, cum litteris Pontificalibus ad sedem Apostolicam direxit, cui tunc præerat *Kalixtus Secundus*, vir tanto nomini, merito ei sapientia, aptus atque dignissimus. Cui cum præfati Pontificis Legati causam, pro qua missi fuerant, intimassent, ille cognitis Beati

(*) Puto *Udalricum*.

anquæ mōr (*)

Cunradi Episcopi gestorum præconiis ex decreto Generalis Concilii rescriptis, ut si vera esse agnoscerentur miracula, quæ per eum à Deo facta dicuntur, scripturis & lectionibus memoriter deinceps tenerentur. Recordatio enim ipsius inter Sanctos futuris temporibus ex Apostolica sedis auctoritate haberetur. Litteris itaque hæc continentibus Legati quinto Kalendas Aprilis Lateranis à Kalixto Papa ditati & Apostolica benedictione muniti patriam redire decreverunt. In itinere autem à quodam in captivitate sunt redacti, atque ab eo aliquanto tempore quæstus gratia custodiæ mancipati. Impositi ergo ergastulo inertis non indulerunt otio, sed jam dictus Monachus rogatu concaptivorum suorum sæpe dicti Confessoris Christi Cunradi suaviter modulatus est, quam non multo post dimissus Pontifici cum Apostolicis litteris detulit; cui de adventu suo maximum gaudium contulit. Perlectis vero Epistolis coram Clero & populo Pontifex Venerandus Udalricus inuito consilio, celebri edicto longè lateque jussit promulgari, ut *die sexta Kalendas Decembris*, hoc est, die depositionis Beati Cunradi omnis dignitas omnisque sexus *Constantiæ* conveniant, quatenus ipse Sanctus à numero mortalium eo die in Ecclesia inter Sanctos deferretur, quo olim jubente à mortalibus anima ejus inter ipsos translata cognoscitur. Hoc igitur dulci rumore fideles undique incitati die dominata prompto animo conveniunt innumeri, non solum ex vicinis, verum etiam ex longinquis regionibus & civitatibus. Aderant autem tunc in præsentia Patres Monasteriorum viginti quatuor, cum religiosorum caterva discipulorum, Presbyterorum etiam atque Diaconorum, aliorumque Clericorum infinita multitudo. Sæcularium vero dignitatum Procere, religiosa cum devotione pariter convenerunt. Tres videlicet *Duces* cum Præfectis atque Consulibus plurimis; militum quoque turmæ cum innumera vulgi multitudine sexus utriusque & ætatis. In quibus omnibus solum erat admirabile simulque delectabile, quod cum non solum Ecclesiæ atque domus, verum etiam plateæ atque campi ita constipati essent hominibus, ut vix quoquam se quisquam vertere posset, inter quos plerique inimicitiarum discordiis ita erant conjuncti, ut sanguinem alterutrum magno opere sitirent; nullarum tamen seditionum vel rixarum tumultus in his prorsus audiebatur, sed fraternus amor omnium ibi corda possidebat. Ibi juxta Prophetam lupus cum agno pascebatur, quia nocens & innocens divino officio fervide fruebatur. Ibi leo & bos paleis simul pascebantur, quia cum Sacerdotibus Christi Tyranni crudeliter unanimiter vacabant eloquiis divinis atque sacrificiis. Aer quoque ipse huic negotio, ut creditur, militabat, quia ultra solitum hibernis temporibus tranquillius atque serenus comantibus arridebat. Videres corpora universonum æstare, atque eximia vi comprimendum sudore madescere; cum quisque alium nitebatur prævenire, ut sacri corporis sepulchrum tangere mereretur vel saltem videre. In cujus conspectu nullus tunc vacuus apparuit, dum quisque cum oblatione materiali fide cor plenum offerebant. Pecuniæ quoque plurimum collatum est, ex qua jussu Præfulum sarcophagum ipsius Sancti ex parte decentissime decoratum est. Multi tamen dum locum adeundi sepulchrum non inveniunt, dona sua per alios transmittunt: ipsi vero discedunt quasi frustrati, nimia mœstitia animo perturbati. Non passus Deus tantam suorum fidelium devotionem evacuari, hujusmodi signo dignatus est eos incitari. Denique cum tantæ celebritatis hora vespertinæ laudis instaret, & turbarum multitudo undique ad instar apum convolaret, mulier quædam, cujus dexteram longa paralytis molestia contraxerat, ejusdemque lateris oculum obcæcaverat, impetu concurrentium advecta, ad memoriam Beati Viri paululum constitit oratura. Et quia diu ibi morari non licuit, pius quoque medicus eam diutius non distulit, sed utroque incommodo ad primam vocem orationis liberam tradidit. Clamore igitur tumultum populi vincente, non valens manus in cælum laudans & exultans protendere, acceptum Domini astantibus intimavit, omnesque de sua tam subita salute in jubulum laudis excitavit. Noti autem ejus cum Presbytero, cujus curæ subiacebat, advenientes, rei veritatem Episcopo attestantur, quamvis digitorum unguibus manus sulcata aptius rem gestam testaretur. Nox subsequuta vigiliis laudibusque divinis ducitur plena. Certant cuncti sacras reliquias adire, etiam dum nullum locum illuc perveniendi sibi cernunt patere. Iam matutinorum laudes transierant, & ecce iterum nova gaudia surrexerunt. Homo quidam jam annis viginti claudus fide integra, spe recuperandæ salutis arrectus bovem suam, quam solus possederat, sexaginta argenteis vendiderat, quos plena devotione Sancto detulit offerendos Cunrado. Quid tamen faceret? Undique turbæ obstiterat infinita, quæ sibi aditum clauserat (*) constituta. Desiderio miser æstuabat, quia quo cupierat, pervenire minime poterat. Sacerdos vero, in cujus domo jam diu manserat, casu adveniens, æstuantem hunc reperit, statimque quid haberet moeroris, inquisivit. Causam protinus ut agnovit, fidem ejus approbans eum ad sepulchrum nimio cum labore protraxit. Tandem ad locum desideratum, ut pervenit, totum quod possederat, pecuniæ Sancto hilariter obtulit: jam ab eo salutem corporis quasi debitam violenter exegit. At vero pius debitor fide non diu protraxit exactorem, reddens ei, qua carebat, maturius incessus sospitatem. Laus in omni ore resultat, quia virtus Christi in salutem credentium per Beatum Conradum redundat. Igitur postquam dies exaltationis illuxit, Pontifex Udalricus Ecclesiæ

rem

(*) Forte constipata.

rem expectatam ad effectum perducturus intravit, gradum ascendit, adeundi sepulchrum spatium sibi aliisque sacerdotibus dari poposcit: Sanctum, quem desiderabant, in medium se eis prolaturum promisit. Multa ergo svadens, sed nihil proficiens Pontificalibus induitur ornamentis solis duntaxat nudatur plantis. Alternis Sacerdotes confessionibus purificantur, ac demum contritis cordibus auxilio Principum parvissima semita ad sepulchrum obtinetur. Lapide tandem monumenti sublato, etiam ligneo, quo sacrum depositum servatur, confraeto, pretiosissimus reperitur thesaurus, serico pallio decenter involutus. Episcopus autem repletas complectens ossium margaritas, una cum astantibus fudit lacrymas gaudio plenas. Sacratissimis ergo reliquiis, ossibus videlicet atque cineribus Beati Cunradi diligentissimè collectis atque in sarcophago ad hoc noviter preparato digna cum veneratione reconditis, ex collata pecunia idem sarcophagum postmodum ex parte deauravit, atque pretiosis lapidibus decoravit. Brachium tamen ejus dextrum forissecus retentum segregatim minori receptaculo conditum decrevit in promptu habendum, populum scilicet Dei ad consignandum. Tum vero ligna loculi putredine jam labefacta diripiuntur, seque felicem deputabat, si quis particulam saltem parvissimam ex illo sibi met rapere poterat. Deinde onus desiderabile praefertentes ad Ecclesiam B. Protomartyris Stephani cum maximo labore processerunt. Sed populo circumquaque immanissima opportunitate irruente atque vota sua offerente, seque attractu sacri feretri sanctificare cupiente, vix unde processerant, revertuntur. Pompa vel potestas seculi ibi nulla: conditio ibi omnium erat aequa. Post hæc Principes exercituum dona hilariter Sancto offerunt familiarum suarum atque prædiorum: sub hac tamen conditione, ut hospitii, quod ipse Sanctus quondam instituerat, sed jam collapsum fuerat, serviant instaurationi, & jure solatium inveniant ibi pauperes & peregrini. Episcopus autem id ipsum quidem facere primo & ipse cupiens, domum ædificavit: sed postea saniori usus consilio religiosos quosque clericos regulariter vivere cupientes, foris muros civitatis *Constantia* apud Ecclesiam Sancti Udalrici congregavit, quibus etiam ex jam dictis aliisque Ecclesie suæ possessionibus aliqua in subsidis concessit. Horum autem conversatio in eo loco per illum quidem exordium sumisit, incrementum vero in hodiernum diem laudabiliter gratia Christi ministrare non desinit. Populorum igitur decresciente frequentia ab Episcopo omnibus, qui illuc ad Festum pia devotione convenerant, vel de rebus suis aliquid obtulerant, plenam à Christi gratia præoptavit indulgentiam, & hoc ideo huc usque distulit, qui nulla vox strepitum populi tumultuantis prius superare potuit. Hoc itaque donum & ipse quidem præsentibus contulit: absentibus vero per alios deportari iussit. Tum deinde Pontificali benedictione muniti & B. Cunradi Patrocinii comitati, læti quisque in sua remearunt, atque Deum in omnibus, quæ viderant & audiverant, glorificaverunt. Merito ergo dixerim, eos auxilio Beati Patris comitari, qui nullis in via potuerant periculis conquassari. Ut autem, quod dicimus, rebus approbemus, quid quibusdam inde remeantibus contigerit, interim dicemus. Navim denique prægrandem plures ex eis, *Podamicum* lacum transnavigare volentes, intraverunt, litusque deferentes profundi terga fulcaverunt. Ecce autem in medio lacu navis per media discinditur, atque in momento aquis repleta mergitur. Quis ergo explicare poterit, quis terror ex præsentia mortis omnes invaserit? Sub undis tamen navis hominibus onusta, meritum, ut creditur, Beati Cunradi manu creatoris retenta graditur, nec mergi potuit, quamdiu hospites Beati viri portavit. Omnes itaque incolumes etsi humectatos exposuit: quia, ut superius diximus, viatores Sancti Patris imminens periculum tangere non potuit. Cujus sunt hæc nisi tua Christe opera? Qui vetera novis semper innovas mirabilia. Ut enim olim Ionam ventre cæti undis maris subtraxisti, sic & istos, sola tua protegente gratia à periculo subduxisti. Recedente igitur Christi advenarum turba, cives Constantienses facultate progrediendi reperta, una cum Pontifice suo dilectas Patroni sui Cunradi reliquias tulerunt, atque civitatem suam his præmuniendam lustraverunt, ut videlicet eo melius ejus patrocinii tuerentur, quo frequentius ejus exuviarum præsentia visiterentur. Ad basilicam quoque Sanctissimi Præsulis Udalrici quondam amici sui illum attulere, ut sicut viventes quondam in carne, ita etiam post mortem se invicem viderentur visitare. Inde itaque læti revertentes, novum, in quo reconditus fuerat, sarcophagum in monumento, quo & prius requieverat, posuerunt, ipso tamen sepulchro prius in melius reformato, ne videlicet fideles ejus accessu fraudarentur, cujus commendentia omnes etiam cæligentæ congratulantur. Ibi namque usque hodie plurima ejus exuberant beneficia, dum quisque fidelium per ejus patrocinia ad laudem Christi percipiunt quæque postulata. Talia sunt quippe tua Christe præmia, qui propter tua mandata spernentibus mundana non solum in terris centuplum, sed etiam in cælis gaudia cum vita promittis sempiterna. Ecce enim iste, qui te secutus est mente promissima, atque in tempore suo fidelis fuit super pauca, nunc in superna civitate constitutus est super multa. In memoria quoque erit æterna, atque in extremo die judicii non timebit ab auditione mala. Nunc ergo quia tibi Domine laureatus existit in cælesti curia; siste eum, quæsumus, ad te perferre supplicum vota, ut per ejus quandoque interventum ad consortium mereamur pervenire supernorum civium. Facta est autem hæc translatio egregii Christi Confessoris Cunradi anno Dominice Incarnationis millesimo

centesimo vigesimo tertio, Indictione secunda, Romanam Ecclesiam regente Calixto Papa Secundo, ordinationis quoque Udalrici Constantiensis Episcopi, ejusdem nominis primi anno quinto, imperante Hainrico Imperatore Augusto, die sexto Kalendarum Decembrium, dominante super omnia in caelo & in terra Jesu Christo Domino nostro, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat in omnia secula seculorum. Amen.

II.

CHRONICON VETVS DVCVM BRVNSVICENSIVM ET LVNEBVRGENSIVM.

I circa principium conversionis Saxonum, LVDOLFVS, Dux Saxonia, post mortem Karoli annis LX, fundavit Ecclesiam Gandershem, & fidem, quam novellam adhuc habuit, pii operibus confirmavit. Iste genuit tres filios, ODDONEM, BRVNONEM & TANQUARDVM. Hi duo, Bruno & Tanquardus, civitatem Brunsvick, sicut habetur in quibusdam Chronicis, fundaverunt. Unde & quaedam pars ipsius civitatis, urbis scilicet, in antiquis privilegiis Tanquerode crebrius appellatur. De inculto Danorum fuit illis temporibus populo Ecclesiae Dei plaga maxima, qui in Francia, & partibus occiduis, omnia crudeliter vastaverunt. Ipsi in Theutonia Bruno & Tanquardus in manu valida occurrerunt, & cum eis confligentes, & gloriosa de eis habita victoria, cum ad sua redirent, inundatione gravi imbrum perierunt. Oddo autem, qui de fratribus fuit superstes, Dux Saxoniae extitit, regnum Romanorum, quia grandaevus fuerat, recusavit. Unde Conradus in regem concorditer est electus. Quo cito mortuo, in regem HENRICUS I. Oddonis filius, de consensu Principum est promotus. Iste Henricus, de Vinkeler dictus, coronam raro sibi imposuit, sed regnum humiliter gubernavit. Brandeborch urbem, super glaciem castra ponendo, expugnavit: Slavos devicit, IX. annorum tributum solventes: simul & interim Saxoniam muniens, Ungaros, quibus Saxones tributarii erant, ejecit, & contra insultum Ungarorum Saxonia oppida munivit. Juxta Wagersleve L milia Ungarorum, cum quatuor millibus, in praelio superantur. Misne montem contra Slavos construit, & urbem Quedelingeboch, in qua congregationes nobilium feminarum instituit; Ubi filiam suam primam esse voluit Abbatissam. Et ut esset Domina Principum, praedia largissime donavit, Ecclesiam in honore S. Servatii dedicari fecit, & in die dedicationis, in refectorio Dominabus XI fercula, XI mensalia pretiosa, XI millia mansorum ministravit. Hic imperavit anno Domini DCCCCXX, & XVIII regnavit.

Huic erant tres filii, BRUNO Archiepiscopus Coloniensis, OTTO primus Imperator, & HINRICUS Dux Bavariae. Quorum mater fuit Domina Mechtildis de Ringelheim, soror Reineri & Ymmolbi, qui fuerunt de semine Regis Saxonum Witekindi. Witekindus Rex Saxonum a S. Bonifacio baptisatus, de sacro fonte a Karolo est levatus. Qui genuit Wichbertum, Wichbertus Walterum. Qui ob devotionem Romam vadens, a Leone Papa obtinuit corpus integrum S. Alexandri, filii S. Felicitatis, quod Wildesbusen collocavit. Otto fundavit Episcopatum Magdeburgensem. Iste in die Paschae homicidam, qui ipso die homicidium perpetraverat, & in ipsum irruerat, a reatu absolvit, & ne aliquis ei molestus esset, strictius imperavit. Iste primam uxorem habuit Edith, reginam de Anglia, de qua genuit Ludolfum ducem Suevorum. Edith obiit anno DCCCCXLVII, VII. Kal. Febr. Secundam uxorem habuit Adelbeydem, de qua genuit Ottonem Rufum, Imperatorem II.

OTTO II. vel RUFUS de Theophania, filia Regis Constantinopolitani, genuit OTTONEM III. Imperatorem. HINRICUS frater Ottonis I. genuit Henricum Ducem Bavariae, qui Ottoni III. successit in regno. Ottoni III. defuncto, Principes ad electionem Regis in Poleda convenerunt: Et tunc tractabatur de Ekebarde, Ekebarde Marchionis Orientalis filio, qui erat dives & praepotens, & Marchio Orientalis. Sifridus & Benno, filii Comitis Sifridi de Bommenboch, cum Comite Thiderico de Katelingeboch, ipsum Ekebardum ibidem in Poleda occiderunt. Qui ad fundum hereditatis suae delatus, super fluvium Salam in oppido Jene primitus est sepultus. Postmodum in Ecclesia cathedrali Nuenboch terrae solemniter commendatur.

DE HINRICO II.

Post haec in Henricum Ducem Bavariae, ut esset Rex hujus nominis secundus, Principes assenserunt. Hic erat filius Henrici Ducis Bavariae, cujus etiam pater Henricus, Dux Bavariae fuit, frater Ottonis primi. Unde ejusdem nominis, quot ab uno fratre Ottoni Reges fuerunt, ab alio Henrico unius nominis, Duces Bavariae successerunt. Iste Henricus sancte & juste regnum rexit; Episcopatum Bavenboch fundavit, ubi Swickerum, Canonicum Halberstadensem, Episcopatum praefecit; qui postea in Papam est assumptus, & Clemens II. appellatus.

DE